

הרב שאול ישראל זצ"ל

"אך את שבתותי תשמורו..."

(שיחה לפרשת ויקהל, תשי"ז)

פרשתנו, פרשת ויקהל, זנה בסדר הביצוע של מלאכת המשכן, שעיקר מצותה נתבאר לפרטיה בפרשיות תרומה, תצוה, וחלקה הראשון של פרשת כי תשא. ונכרכה יחד עם מצוה זו, הן בפרשות הקודמות בציווי ה' אל משה, והן בפרשתנו במסירת משה את המצוה אל העם, המצוה והאזהרה על שמירת השבת. בציווי האלקי למשה אזהרה זו באה לבסוף, אחרי כל פרטי עשיית המשכן: "ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם". ואילו בפרשתנו בהקהל משה את העם למסור להם על המלאכה הוא מוצא לנכון להקדים עוד לפני זה את מצות השבת: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה".

הבלטת הקשר שבין שתי מצוות אלו של המשכן והשבת, שמוצא את ביטוי המעשי בדרשת חז"ל שהובאה ברש"י - ללמדנו שאין בנך המשכן דוחה שבת, יתכן לתת לו גם משמעות רעיונית אם נשים לב לתוכן של מצות המשכן בכלל. מצוה זו, לדעת כמה מהמפרשים, וגם רש"י ביניהם, באה רק אחרי חטא העגל, שנתבאר בארוכה בפרשה הקודמת. וכך אומר הספורנו: "...בארבעים יום אחרונים, ובהם נצטוו על מלאכת המשכן... וזה באר באמרו: 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. לא כמו שיעד קודם לכן באמרו: 'מזבח אדמה תעשה לי... בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך, אבל עתה יצטרך לכהנים'".

לאמור: ייחוד מקום לעבודת השם, כשם שייחוד שבט מסוים שתפקידו לשמור את משמרת הקודש עם כל הסרוך באה, לא היה המכוון העיקרי של הרצון העליון. יותר רצוי היה מזבח אדמה פשוט, לא כסף ולא זהב ולא אבני שוחם, לא כהונה ולא בגדי כהונה לכבוד ולתפארת. כל האדם מהן, וכל הארץ מקדש, והאדמה מזבחה ה' היא, ובכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך. כך הייתה התכנית הראשונה. לא כן אחר החטא. אז נתייחד מקום - 'ועשו לי מקדש', ואז נתייחד אהרן ובניו - 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך', ואז היה צריך גם בגיבוש שונים לכבוד ולתפארת.

אלים בעוד שהאמצעים נשתנו, המטרה לא נשתנתה. גם אם נצטוו 'ועשו לי מקדש' דודי המגמה נשארה - 'ושכנתי בתוכם', בנזך כל איש ואיש מישראל. אין כאן אלא חקמת נקודה שמסביבה יתרכאו, שמשם ילמדו וכן יעשו. אין המקדש

מיועד לבא במקום הקודש של היחיד, חס מלראות את הבית כממלא בעצם הויתו את אשר נדרש מכל אדם באשר הוא לעשות. אוי להם לאלה אשר יראו את הקרבנות כמחפים על כל מעשה עול ומרמה ותועבה. נזכרים אנו בדברי הנביא ירמיהו אשר התריע נגד טעות זו שנשתרשה בימיו: "הגנוב רצוח ונאוף והשבע לשקר וקטר לבעל ובאתם ועמדתם לפני בבית הזה אשר נקרא שמי עליו ואמרתם נצלנו, למען עשות את כל התועבות האלה".

לשם זה מצאה התורה לנחוץ להדגיש יחד עם מצות הקמת המשכן: "אך את שבתותי תשמורו". כלומר: עדיין יש לך לדעת שהמקדש העיקרי נמצא בביתך אתה ובלבדך אתה. לשם כך, ורק לשם כך, "ועשו לי מקדש", בכדי שיהא "ושכנתי בתוכם", בכל אחד ואחד מכם. ואשר על כן אל יבנה המקדש על חורבן מקדשו של כל יחיד ויחיד - אין בנין בית המקדש דוחה שבת.

ובבא משה למסור לעם את צו ה', הרי הוא מקדים אזהרה זו על השבת. חושש הוא שההתלהבות שתקיף את העם למילוי מצוה זו, שיש לה ברק רב והדר רב, תעביר אותו על דעת קונו. האמצעים אשר בהם יהא עסוק ישכחו ממנו את המטרה העיקרית, והרי הוא מתחיל כבר בפתח דבריו: אמנם כן - "ששת ימים תיעשה מלאכה", תהא זו מלאכה חשובה מאד, מלאכת מצוה, קודש, אולם למרות זאת: "וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה".